Bijlage HAVO

2011

tijdvak 2

kunst

beeldende vormgeving - dans - drama - muziek - algemeen

Tekstboekje

HA-1029-a-11-2-b

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1

Paleis voor Volksvlijt 1864 - 1929

Om Nederland op te stoten in de vaart der volkeren nam de Amsterdamse arts Samuel Sarphati in Amsterdam het initiatief voor de bouw van het Paleis voor Volksvlijt. Sarphati bezocht in 1851 de *Great Exhibition* in het Crystal Palace in Londen. Het Paleis voor Volksvlijt is geïnspireerd op het Crystal Palace en bestaat uit een gietijzeren frame, gecombineerd met glas.

In navolging van het Crystal Palace in Londen werden er tentoonstellingen gehouden op het gebied van nijverheid en kunst, tuinbouw, industrieel fabricaat, vervoermiddelen en dieren. Er werden jaarmarkten georganiseerd en er was een historische galerij met beeldende kunst. De exploitatie van het paleis als tentoonstellingsruimte bleek niet rendabel, zodoende vonden er verbouwingen plaats en kreeg het gebouw andere functies.
In de Grote Zaal werden opera's uitgevoerd en concerten gegeven door het Paleisorkest. In de Schouwburgzaal werden toneelstukken en balletten opgevoerd. Ook werden er revuevoorstellingen, goochelaars en koorddansers geprogrammeerd. In 1929 ging het Paleis in vlammen op. Het is niet meer herbouwd.

Tekst 2

Concertgebouw - 1888

In de negentiende eeuw waren er in Amsterdam verschillende zalen waar klassieke concerten werden gegeven. Muziekliefhebbers waren destijds echter ontevreden over de geschiktheid van deze bestaande concertzalen en over het niveau van sommige orkesten. In 1881 werd daarom het initiatief genomen tot het bouwen van het Concertgebouw én tot het oprichten van het Concertgebouworkest.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 3

Melodrama

In melodrama worden zang of muziek en drama gecombineerd. Muziek wordt gebruikt om de emoties te versterken of een karakter te verduidelijken.

De negentiende eeuwse stukken zaten vol geweld en sentiment en gingen over herkenbare sociale en maatschappelijke problemen. Er werd gespeeld met dik aangezette gebaren en hevige emoties. Acteurs probeerden het publiek op te zwepen door bijzondere staaltjes acteerwerk.

De opbouw van de verhalen was helder met vaak dezelfde types: een boef of schurk, een weerloze verleidelijke vrouw en een stoere held. De stukken kenden vaak een goede afloop.

Tekst 4

Victor Hugo (1802 - 1885)

Victor Hugo wordt gezien als de belangrijkste en meest invloedrijke Franse romantische schrijver van de negentiende eeuw. Hij zette in het voorwoord van zijn stuk *Cromwell* (1827) uiteen hoe het ideale toneelstuk er wat hem betreft uit zag. *Cromwell* werd nooit uitgevoerd, maar de romantische principes die hij in zijn voorwoord op dit stuk uiteenzette, paste hij ook toe in zijn latere stukken, waaronder *Hernani*.

Hugo wilde dat in zijn stukken de tegenstellingen van het menselijk bestaan (goed en kwaad, schoonheid en lelijkheid, en vrolijkheid en verdriet) gelijktijdig aan bod kwamen. Hij streefde naar spanning en sensatie door het combineren van zowel tragische als komische elementen in één stuk.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 5

Les Misérables (1862), Victor Hugo

Les Misérables is een complexe roman die op verschillende manieren te typeren valt. De roman kan beschouwd worden als een historische roman, de Slag bij Waterloo en de Parijse juni-opstand van 1832 zijn erin verwerkt. Daarnaast is het een sociale en maatschappijkritische roman, wantoestanden in de Franse maatschappij worden uitgebreid beschreven. Ook is het werk te lezen als een romantisch, spannend en dramatisch avontuur van de hoofdpersoon Jean Valjean.

Synopsis:
Jean Valjean is een ex-crimineel die voorwaardelijk vrij komt en onder een valse identiteit in een klein dorp een deugdzaam leven probeert op te bouwen.
Hij komt echter niet los van zijn verleden. Het wettig gezag blijft hem achtervolgen in de persoon van de politieman Javert. Javert ontdekt Valjeans valse identiteit en klaagt hem aan wegens oplichting. Valjean weet aan Javert te ontkomen en vlucht samen met zijn pleegdochter Cosette naar Parijs.

Cosette wordt in Parijs verliefd op Marius, een studentenleider tijdens de Parijse juni-opstand van 1832. De politieman Javert weet Valjean in Parijs te traceren en Valjean raakt in een tweestrijd of hij samen met Cosette moet vluchten (en zo ook de liefde tussen Marius en Cosette moet dwarsbomen), of de opstandelingen moet helpen. Valjean besluit te blijven en er volgt een bloedige strijd. Uiteindelijk pleegt Javert zelfmoord en overleeft Valjean.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 6

Het Realistisch Manifest van Pevsner en Gabo

In 1920 schreven de Russische broers Antoine en Naum Pevsner het *Realistisch Manifest* (Naum Pevsner werd beroemd onder de naam Naum Gabo). De broers schreven het manifest in de overtuiging dat ze ‘aan de poort stonden van een nieuwe, nog onbeschreven toekomst’. Het manifest wordt gezien als sleuteltekst voor het constructivisme.

In het manifest hielden de broers een pleidooi voor een ‘niet-representatieve’ (abstracte) kunstvorm, waarbij gebruik gemaakt zou worden van industriële materialen en waarbij een dynamische vorm moest worden nagestreefd. De dimensies ruimte en tijd moesten deel uitmaken van deze kunstvorm. De factor tijd werd in het manifest nadrukkelijk toegevoegd als een nieuwe component van beeldende kunst.

Naum Gabo gaf uitdrukking aan deze denkbeelden met *Kinetic Construction (Standing Wave*, 1920). Voor dit kunstwerk maakte hij gebruik van een motortje om het in beweging te brengen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.